

Künye: (Araştırma makalesi) Caduk, Mahmut (2022). “Nâsır-ı Hüsrev Divanı'nda Şiir ve Şair”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*,

C.4/2, s.191-208. DOI:10.55036/ufced.1202491

NÂSIR-I HÜSREV DİVANI'NDA ŞİİR VE ŞAİR
POETRY AND POET IN THE DIVAN OF NASER KHOSROW

Mahmut CADUK

Arş. Gör. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Ankara-TÜRKİYE, mcaduk@ybu.edu.tr. Orcid: 0000-0002-3470-0510.

Öz

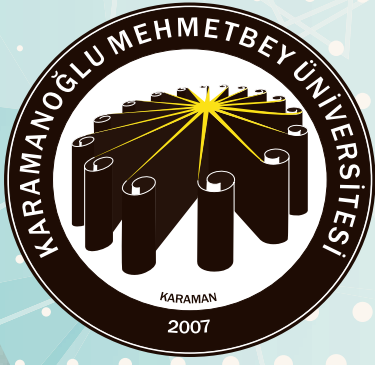
Fars şiiri, İran'da İslam fetihlerinden sonra VII. yüzyılda yeni bir sürece adım atmıştır. Bu dönemde birçok nazım türü Arap edebiyatından Fars edebiyatına geçse de daha çok kaside nazım türü revaç bulmuştur. İranlı hükümdarlar ve vezirler, kendilerini halk nezdinde ve siyasal zeminde tanıtmaları için saraylarında şairler buldurmışlardır. Kaside, Rûdekî, Dakîkî gibi şairlerle Sâ mânîler devrinde olgunluğunun zirvesine erişmiştir. Sâ mânîler sonrası dönemde kaside, Gazneliler Devleti'nin en meşhur hükümdarı Gazneli Mahmûd'un şairlere sunduğu büyük desteklerle gelişimini sürdürmüştür. Bu dönemde kasidelerin konuları da çeşitlilik arz etmeye başlamış ve dönemin ilmî meseleleri de kasidelerin mazmunları arasına girmeye başlamıştır. Bu devrin önemli kaside şairlerinden biri olan Nâsır-ı Hüsrev de kasidelerinde dinî, felsefî ve ilmî konuları öne çıkaran bir şair olmuştur. Dahası o, kasidelerinde kendi şiir anlayışına yer vermiş; şairliğe ve şairlere dair düşünceler ortaya koymuştur. Nâsır-ı Hüsrev, saray şairlerine yönelik olumsuz bir tutum da sergilemiş, onlara dönük suçlamalarda bulunmuştur. Ayrıca o, gazel tarzında şiirler söyleyen şairleri de tenkit etmiştir. Bu çalışmada Nâsır'ın şiir anlayışı incelenerek gerek çağdaşı gerek önceki dönemlerde yaşayan şairlere bakışı ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Nasır-ı Hüsrev, Kaside, Divan, Şairler.

Abstract

Persian poetry has stepped to a new process in the 7th century after the Islamic conquests in Iran. In this period, although many verse genres passed from Arabic literature to Persian literature, genres of ode verses became more popular. Iranian rulers and viziers had poets in their palaces to promote themselves before the public and on the political ground. With poets such as Rudaki and Dakîkî, the ode reached the peak of its maturity during the Samanid era. In the post-Samanid period, the ode continued its development with the great support of the most famous ruler of the Ghaznavid State, Mahmud of Ghazni, to the poets. In this period, the subjects of the odes began to vary, and the scientific issues of the period began to be among the subjects of the odes. Naser Khosrow, one of the important ode poets of this period, also became a poet who emphasized religious, philosophical, and scientific issues in his odes. Moreover, he included his own understanding of poetry in his odes and put forward thoughts about poetry and poets. Naser Khosrow also displayed a negative attitude towards the palace poets and made accusations against them. He also criticized the poets who read poems in the style of ghazal. In this study, Naser Khosrow's understanding of poetry will be examined and his view of poets living in both his contemporary and previous periods will be tried to be revealed.

Keywords: Naser Khosrow, Ode, Divan, Poets.

KARAMANOĞLU MEHMETBEY
ÜNİVERSİTESİ

ULUSLARARASI
FİLOLOJİ ve ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ

INTERNATIONAL JOURNAL OF
PHILOLOGY and TRANSLATION STUDIES

MAKALE BİLGİLERİ
ARTICLE INFO

Geliş Tarihi / Submission Date
10.11.2022

Rapor tarihleri / Report Dates
Hakem/Reviewer 1 - 02.12.2022
Hakem/Reviewer 2 - 17.12.2022

Kabul Tarihi / Admission Date
21.12.2022

e-ISSN
2687-5586

GİRİŞ

Fars şiiri, Arap edebiyatından aruz vezni ve kafiye sistemini almasıyla birlikte pek çok şiir türünü de almıştır. Bu şiir türleri arasında kaside, mesnevî, gazel, kıta, rubâî, terciibend, terkebîbend türleri bulunmaktadır. Ancak ilk dönemlerde kaside nazım şekli daha çok ilgi görmüştür (Örs, 2010, s. 154-155). Arapça “kşd” kökünden türeyen kaside, “kastetmek, azmetmek, bir şeye doğru yönelmek” manalarına gelmektedir. Terim anlamı olarak kaside “belli bir amaçla söylenmiş, üzerinde düşünülmüş, gözden geçirilmiş şiir” demektir. Bir görüşe göre gerek mana gerek vezin bakımından gözden geçirilip düzeltildiği, ayrıca belli bir maksatla söylendiği için bu şiir türüne bu ad verilmiştir. Bazı şarkiyatçılara göre ise kaside, “kasıt ve garaz” manasıyla ilgili olup “dilenme ve bağış talep etme şiiri” anlamındadır. Bu görüş, kasidenin sonraki dönemlerde saraya intisap eden şairlerin şiir yazma karşılığında maddi karşılık almaları esas alınarak ileri sürülmektedir. Ancak kaside nazım şeklini ilk ortaya koyan kimselerin Mühelhil b. Rebia, İmruülkays b. Hucr gibi sosyal bakımdan toplumun üst sınıflarından olan kimseler olduğu düşünüldüğünde söz konusu iddianın çürük bir temel üzerine oturtulduğu anlaşılmaktadır (Elmalı, 2001, s. 562-564).

Kaside ve diğer nazım türlerinin Fars edebiyatına geçişinin akabinde İranlı hükümdarlar, vezirler ve emirler, kendilerini etrafa tanıtmak amacıyla Emevî ve Abbasî hükümdarları gibi saraylarında şairler bulundurmışlardır. Tâhirîler ve Saffarîler ile başlayan sarayda şair bulundurma geleneği, Sâmânîler döneminde devam etmiş, Gazneliler Devleti'nin meşhur hükümdarı Gazneli Mahmûd'un şairlere verdiği büyük desteklerle birlikte altın çağını yaşamıştır. Bu dönemde saray şairleri, devlet büyüklerini övmek amacıyla çoğunlukla kaside nazım türünde şiirler yazmışlardır. Farsça kasideler ilk zamanlarda konuları bakımından çeşitlilik arz etmese de sonraları bu durum değişmiş, pek çok ilmî, felsefî ve dinî konu kasidelerin mazmununu oluşturmaya başlamıştır (Vanlıoğlu, 2011, s. 564 ; Gulâmırzâyî, 1387hş., s. 44-50).

Kasidelerinde felsefî ve dinî konuları işleyen şairlerden biri de Nâsır-ı Hüsrev'dir. Önceleri Gazneliler ve Selçuklu saraylarında kâtip olarak görev alan şair, uzun bir yolculuk sürecinin duraklarından biri olan Mısır'da İsmâîlî mezhebini seçmiş ve bu mezhebin davetçisi anlamına gelen “dai” payesini almıştır. Horasan bölgesine geri dönen Nâsır, yaklaşık olarak on bin beyitten oluşan divanını burada kaleme almıştır (Azamat, 2006, s. 395-397 ; Zerrînkûb, 1371hş., s. 41). Nâsır, divanında saray şairlerini eleştirmiş ve onlara küçümseyici bir nazarla bakmıştır.

Nâsır'ın şairlere yönelik bir diğer tenkidi gazeller sebebiyledir. Fars edebiyatında gazelin bağımsız bir şiir türü olarak var olması zaman içerisinde gerçekleşmiştir. Bağımsız bir tür olarak

gazelin ortaya çıkışından önce şairler, kasidelerine ölçü ve uyak bakımından uyumlu tegazzüller eklemişlerdir. Tegazzüller de konuları bakımından gazeller gibi aşk, şarap, âşık, maşuk gibi konuların işlendiği şiirlerdir (İpekten, 1996, s. 440-442). Nâsır, yazdığı şiirlerde gazel yazan şairleri tenkit etmiştir (Şemîsâ, 1394hş., s. 59 ;).

Bu çalışmada öncelikle Nâsır'ın şiir anlayışı değerlendirilecektir. Bu amaçla şairin kendi şiirinden söz ettiği beyitler ele alınacak; söz konusu beyitlerden yola çıkılarak onun şiire ve şairliğe yüklediği anlam ortaya konulmaya çalışılacaktır. Çalışmada ayrıca şairin divanında saray şairlerine yönelik getirdiği tenkitler, bunun yanı sıra kasidelerinde tegazzüllere yer veren şairlere yönelik eleştirileri de incelenecektir.

1. Nâsır-ı Hüsrev'in Şiir Anlayışı

Pek çok şair gibi Nâsır-ı Hüsrev de divanında şiir anlayışını ortaya koyacak cümleler sarf etmekten geri durmamıştır. Şair, çoğunlukla iyi bir şair olduğunu vurguladığı beyitlerde şiirin nasıl olması gerektiğinden, ne amaçla yazılması gerektiğinden söz eder.

Nâsır'ın şiirlerinde dikkat çeken en önemli hususlardan biri de çeşitli ilmî konuları şiirlerinde işlemesidir. Muhatabını bir hasta kendisini ise tabip olarak gören şair, hastasının ilacının ilim olduğu halde onun bundan kaçmakta olduğunu söyler. Kendisinin ilacını alan kimselerin toplum içerisinde yaydıkları koku ile tanınacağını belirten şair, şiirinin güzel vezinli olmasının yanında manevi bakımdan da güzel olduğunu ifade ederek şiirinin ilim ve maneviyat ile bezendiğini söyler:

تو گریزنده و رمنده روز و شب زین داروی	داروت علم است، علم حق به سوی من، ولیک
گویدت تو بر طریق ناصرین خسروی	هر که بوی داروی من یابد از تو بی گمان
نظم خوب و وزن عذب و لفظ خوش و معنوی	شعر حجت بایدت خواندن همی گرت آرزوست

“Bana göre senin ilacın ilimdir ancak sen gece gündüz bu ilaçtan firar edip kaçmaktasın.

Benim ilacımın kokusunu senden alan kimse, mutlaka sana “sen Nâsır bin Hüsrev'in yolundasın” der.

Eğer iyi bir nazım, güzel bir vezin, hoş ve manevi söz arzu ediyorsan senin hüccetin şiirini okuman gerekir” (Hüsrev, 1407, s. 346-347).

Şair, şiir kavramını andığı pek çok yerde İsmâilî mezhebindeki konumuna da atıfta bulunur. Nâsır, şiirlerinde “hüccet” payesini kullanır. “Hüccet” İsmâililikte, bu mezhebin temsilcisi konumunda bulunan kimselere verilen bir sıfattır. Arapça bir kelime olan hüccet, lügatte kanıt

anlamına gelmektedir (Üzüm, 1998, s. 451-452). Şair, üstlendiği görev olan “hüccet” makamı ile kanıt anlamındaki “hüccet” kelimesini aynı beyitte kullanır ve hüccetin şiirinin iyi manalar ve sağlam hüccetler (kanıtlar) içerdiğini ifade eder:

شعر حجت بدیل حجت‌دار
پر ز معنی خوب و لفظ جزیل

Hüccetin şiirini, iyi manalı ve sağlam sözlü hüccet (kanıt) olarak kabul et (Hüsrev, 1407, s. 124).

Nâsır, doğru din yorumu için de şiirinin okunması gerektiğini söyler. O, din için kaygı duyan kimselerin, kendisinin “zühd” (takva, dünyadan el etek çekme) içerikli şiirlerini okuması gerektiğini tavsiye eder:

اگر ت اندوه دین است، ای برادر، شعر حجت خوان
که شعر زهد او از جانت این اندوه بگسارد
تو ای کشته جهالت سوی او شو تا شوی زنده
که از جهل تو حجت سوی تو آمد نمی‌یارد

Eğer sen din için endişe ediyorsan, ey kardeş! Hüccetin şiirini oku! Çünkü onun “zühd” (içerikli) şiiri senin ruhundan bu sıkıntıyı giderir.

Sen ey cehaletin öldürdüğü kimse! Ona doğru git ki dirilesin! Zira o, cehaletin yüzünden sana doğru gelemiyor (Hüsrev, 1407, s. 204).

Nâsır, şiirlerini Hz. Davûd’a verilen kutsal kitap Zebûr’a benzeter. Şair, şiirlerinin hikmet ile dolu olması bakımından Zebûr’u andırdığını, bu nedenle ezberlenmesi gerektiğini ifade eder:

ای پسر، شعر حجت از برکن
که پر از حکمت است همچو زبور

Ey oğul! Hüccetin şiirini ezberle çünkü Zebûr gibi hikmet ile doludur (Hüsrev, 1407, s. 78).

Nâsır, sahip olduğu ilim ile şiir arasında da bağ kurar. O, toplumdaki pek çok karanlık çehre gibi kendisinin de ilimden uzak kaldığını ancak Hz. Ali’ye bağlılığının ardından sahip olduğu ilim ile yüzünün aydınlandığını ifade eder:

تا نبودم من به حیدر متصل
علم حق با من نمی‌کرد اتصال
همچو این تاریک رویان روی من
تیره بود و تار بام و بی‌صقال
چون به من بر تافت نور علم او
روی دین را خالم اکنون، خوب خال
شعر من بر علم من برهان بس است
جان فزای و پاک چون آب زلال

Ben Haydar’a bağlanmadan önce hakkın ilmi benimle bağ kurmuyordu.

Bu karanlık yüzlüler gibi benim de yüzüm siyah, zifiri karanlık ve nursuz idi.

Onun ilminin nuru bende parlayınca bugün dinin (güzel) yüzüne “ben”im, güzel bir ben!

Benim şiirim benim ilmime kâfi delildir; (şiirim) hayat veren, berrak su gibi tertemizdir (Hüsrev, 1407, s. 74).

Nâsır-ı Hüsrev, şiiriyle tefekkürü arasında da bir bağ kurar. Yalnızlığın kötü bir dosttan evla olduğunu belirten şair, gönlünün söz ambarı olduğunu, bu ambarın hazinedarının kendisinin tefekkürü olduğunu ifade ettikten sonra bu tefekkürün neticelerini şiirlerine yansıttığını ifade ederek şiirlerinin ilim ve düşüncenin bir neticesi olarak ortaya çıktığını dile getirir:

یار تو را بس دل هشیار خویش	تنها بسیار به از یار بد
زیر نکو پند به خروار خویش	مرد خردمند مرا خفته کرد
فکرت من خازن انبار خویش	چون دلم انبار سخن شد بس است
بی عدد و مر در اشعار خویش	در همی نظم کنم لاجرم

Yalnızlık kötü dosttan daha iyidir. Dost olarak sana uyanık kalbin yeter.

Akıllı adam, bir yük iyi nasihatinin altında beni teskin etti.

Gönlüm söz ambarı olduğu için benim tefekkürüm ambarımın hazinedarı (olarak) yeter bana!

Kuşkusuz şiirlerimde sayısız ve hesapsız nazım ile onları çıkarıyorum (Hüsrev, 1407, s. 179).

Nâsır, şiirlerinin yer aldığı divanının önemini anlatmak amacıyla bir tasvir sunar. O, divanının içinde bir mektubun olduğunu, bunun saraydaki ileri gelen kimselerin önünde okunması gereken bir mektup olduğunu ifade ettikten sonra divanının içinde Kur'an'dan ayetlerin yanı sıra kendisinin lakabı olan hüccetin şiirinin olduğunu belirterek şiirlerinin hakikati haber veren mektuplar hükmünde olduğunu dile getirir:

بخوان دیوان من بر جمع دیوان	مرا دیوان چو درج در از آن است
دل دیوان بسنبد همچو پیکان	که آیات قران و شعر حجت
تو را سجده کند خندان و گریان	چو شعر من بخوانی دوست و دشمن

Benim divanım, içinde mektup olan bir divan gibidir. (Padişahın) divanlarının yanında benim divanımı oku!

Çünkü Kur'an ayetleri ve hüccetin şiirleri divanın tam kalbine bir peykân gibi yerleşmiştir.

Dosta, düşmana benim şiirimi okursan ağlayarak, gülerek sana secde ederler (Hüsrev, 1407, s. 109)

Şair, şiiriyle tabiat unsurları arasında da bir ilişki kurar. O, bunu yaparken şiirinin özelliklerini de gözler önüne serer. Nâsır'a göre şiirde tekrarın olmasında herhangi bir sakınca yoktur. Allah'ın yarattığı tabiatı var olan birçok şeyin her yıl yeniden var olması gibi güzel olan şiirin tekrar edilmesinin de güzel olduğunu ifade eder:

نو نو سخن آری چو فراز آمدت آچار	آچار سخن چیست معانی و عبارت
زیرا که خوش آید سخن نغز به تکرار	در شعر ز تکرار سخن باک نباشد
با سیب و ترنج آمد و گوز و بهی و نار	آچار خدای است مزه و بوی خوش و رنگ
هر چند کزو پار همین آمد و پیرار	از تاک زر انگور نو امسال خوش آیدت

Sözün tadı nedir? Manalar ve ibareler! Yeni yeni sözler getirirsin haz seni coşturduğunda.

Şiirde sözün tekrarından korku olmaz çünkü güzel sözün tekrarı da (kulağa) hoş gelir!

Tat, hoş koku ve renk, Allah'ın (yarattığı) lezzetlerdir; elma, narenci ile ceviz, ayva ve nar ile geldi.

Her ne kadar onun aynısı geçen yıl da iki yıl önce de gelmiş olsa da altın sarısı üzüm asması bu yıl da senin hoşuna gider (Hüsrev, 1407, s. 377).

2. Divan'da Anılan Şairler

Nâsır-ı Hüsrev, divan hazırladığını açıkça belirttiği bir kasidesinde divanın hikmet içerdiğini, bununla iftihar ettiğini ifade eder. Bu kasidesinde şair, kendisini iki önemli şaire benzeter. Bu şairlerden biri İslamiyet öncesi cahiliye döneminin meşhur Arap şairi, İslam sonrası dönemde ise Müslüman olup Hz. Muhammed'i öven şiirler yazan Hassân bin Sâbit (Elmalı, 1997, s. 399-402) diğeri ise Sâmanîler Devleti'nin en önemli kaside şairlerinden Rûdekî'dir (Öztürk, 2008, s. 185-186). Şairin kendisini bu iki önemli kaside şairine benzetişi, söz konusu şairlerin şairlikte yetkinliğini ifade etmesi açısından ehemmiyet arz eder:

حکمت همی مرتب و دیوان کنم	این فخر بس مرا که به هر دو زبان
گه رودکی و گاهی حسان کنم	جان را ز بهر مدحت آل رسول

Bu kıvanç yeter bana çünkü her iki dilde de hikmeti şiire döküp divan tertip ediyorum.

Ruhumu Âl-i Resûl'un övgüsü için kâh Rûdekî kâh Hassân (b. Sâbit) kılıyorum (Hüsrev, 1407, s. 372).

Nâsır'ın divanında andığı şairlerden ikisi de Unsurî ve Cerîr'dir. Bu şairlerden Ebû'l-Kâsım Hasen b. Ahmed Unsurî-i Belhî, 961 yıllarında Horasan'da dünyaya gelmiştir. Unsurî, Gazneliler sarayında bulunup Gazneli Mahmûd'u övmek için kasideler yazmıştır. Kasidelerine çoğunlukla tegazzül ile başlayan Unsurî'nin şiirleri, kendisinden sonra gelen birçok şair gibi Nâsır'ı da etkilemiştir (Atalay, 2012, 162-163). Nâsır'ın andığı bir diğer şair ise Cerîr bin Atıyye'dir. 650 yılında doğduğu tahmin edilen Cerîr, Emevi halifelerine dönük beğenilen kasideler yazmıştır (Tüccar, 1993, s. 412-413). Her iki şairi aynı mısra içerisinde zikreden şair, kendisinin zorlu, karanlık bir yolda olduğunu ifade eder. O, bu karanlık yolda kendisini ışık saçan güneşe benzettikten sonra her iki âlemin padişahı olarak andığı Allah'ın kendisine Unsurî ve Cerîr'in mizacını verdiğini dile getirir. Şairin kendisini bu iki şaire benzetmesi, her iki şairi de şairlikte yetkin olarak gördüğünü göstermesi bakımından önemlidir:

به باریک و تاری ره مشکل اندر چو خورشید روشن به خاطر منیرم
نظام سخن را خداوند دو جهان دل عنصری داد و طبع جریرم

Daracık ve karanlık, zorlu yolda parlak güneş gibi ışık saçan zihinim (ben).

Her iki âlemin padişahı, sözün esasları için bana Unsurî'nin gönlünü ve Cerîr'in mizacını verdi (Hüsrev, 1407, s. 445).

Nâsır'ın divanında andığı şairlerden biri de Ebû Ubâde el-Velîd b. Ubeyd b. Yahyâ et-Tâî'dir. Buhtürî olarak da bilinir. Buhtürî, Abbâsî dönemi kaside şairlerindedir. Buhtürî, Arap diline ve belagatine hakim bir şair olmakla ün kazanmıştır (Tüccar, 1992, s. 381-383). Şair, Buhtürî ve Unsurî'yi aynı mısradan anar ve kendisinin iki divanının bu iki şairin divanı kadar iyi olduğunu ifade eder:

نبیند که پیشش همی نظم و نثرم چو دیبا کند کاغذ دفتری را؟
بخوان هر دو دیوان من تا ببینی یکی گشته با عنصری بحتری را

O, defter kağıdını ipek yapan önünde (duran) benim nazmımı ve nesrimi görmez mi?

Unsurî ve Buhtürî ile bir olduğunu görmek için benim her iki divanımı da oku! (Hüsrev, 1407, s. 144).

Nâsır, yukarıdaki beyitlerde övdüğü Unsurî için olumsuz ifadeler de kullanır. Şairin kurduğu ifadenin hem şair hem memduhu Gazneli Mahmûd için olumsuzluk içerdiği söylenebilir. Şair, tüm Müslümanlar için önemli simalar olan Ammâr bin Yâsir ve Ebû Zer gibi Hz. Muhammed'in yakın arkadaşlarının zühdüne sahip kimselerin Gazneli Mahmûd'u övmesinin mümkün

olmadığını, Unsurî gibi şairlerin züht ehli olmadıkları için mal, mülk elde etme hırsıyla methiye şiiri söylediklerini savunur:

به نظم اندر آری دروغی طمع را دروغ است سرمایه مر کافری را
پسنده است با زهد عمار و بوذر کند مدح محمود مر عنصری را؟
من آنم که در پای خوگان نریزم مر این قیمتی در لفظ دری را

Açgözlülük için yalanı nazma dönüştürüyorsun. Bir kâfir için sermaye yalandır.

Ammar ve Ebû Zer'in takvası ile Unsurî'nin Mahmûd'u methetmesi tasvip edilir mi?

Ben, Derî (Fars) dilini, bu kıymetli inciye aşağılık kimselerin ayağına sermeyen bir kimseyim! (Hüsrev, 1407, s. 143).

Nâsır'ın divanında andığı bir diğer şair, Rü'be bin Accâc'tır. 685 yılında doğan Rü'be, Emevî halifelerini ve valilerini övmüştür (Er, 2008, s. 282-283). Şair, kendi şiirinin helal sihir olduğunu, duyması durumunda Rü'be'nin bile hayran kalacağını ifade ederek şiirini över:

نام سخن های من از نثر و نظم چیست سوی دانا؟ سحر حلال
گر شنودی همی اشعار من گنگ شدی رؤبه و عجاج لال

Nesir ve nazımdan benim sözlerimin adı bilgeye göre nedir? Helal sihir!

Benim şiirlerimi duyduysa (şair) Rü'be sükût etti, Accâc ise lal oldu (Hüsrev, 1407, s. 347).

3. Şairlere Yönelik Tenkitler

Nâsır-ı Hüsrev, divanının pek çok yerinde şiir anlayışını ortaya koyduğu gibi şairliğe dair görüşler de dile getirmiştir. O, kendisinin şiir anlayışına uyumlu bir şekilde şiirlerinde hikmeti esas almayan şairlere dönük eleştiriler sunar.

3.1. Saray Şairlerine Yönelik Tenkitler

Nâsır, saray şairlerine olumsuz bir tutum sergilemiştir. O, şiir karşılığında malî karşılık alanları, Farsçada “şiir satıcısı” anlamına gelen “şi'r-furûş” olarak sıfatlandırır. Şairin “şiir satıcısı” olarak muhatap aldığı şairler, Horasan bölgesi şairleridir. Ona göre bu şairler, şiir mazmunlarında hikmeti işlemek yerine zevk ve eğlenceyi konu alan “gazel fitnessi”nin peşine düşmüş kimseler olup emirleri methetme hırsıyla yanıp tutuşan kimselerdir. Bu şairler mal toplama hırsına düştükleri için hikmetin peşinde olmak onların mizacıyla uyum sağlamamaktadır. Develerin suya olan iştiaqları gibi bu şairlerin de mala mülke derin bir sevgi duyduklarını belirten Nâsır, onların yalancı kimseler olduklarını, dinî konularda fetva veren fakihler gibi onların da

riyakâr olduklarını, aldıkları ücretin rüşvet olduğunu ifade eder. Şair, padişah ve emirler için şiir yazan şairleri ve ücret karşılığında fetva veren fakihleri saray kapısında duran asaya benzetir:

این ژرف سخن‌های مرا گر شعرائید	ای شعرفروشان خراسان بشناسید
فتنه غزل و عاشق مدح امرائید؟	بر حکمت میری زچه یابید چو از حرص
تا از طمع مال شما پشت دوتائید	یکتا نشود حکمت مرطبع شما را
مانند ستوران سپس آب و گیائید	آب ار بشودتان به طمع باک ندارید
ای بیهده‌گویان که شما از فضلائید	دل‌تان خوش گردد به دروغی که بگوئید
تزویر گراندند شما اهل ریائید	گر راست بخواهید چو امروز فقیهان
جز کز خری و جهل چنین فتنه چرئید؟	ای امت بدبخت بر این زرق‌فروشان
طاعت به‌چه معنی و ز بهر چه نمائید	خواهم که بدانم که مر این بی‌خردان را
هرچند شما بی‌خطر ان اهل خطائید	زین بیش شما را سوی من نیست خطائی
بی‌رشوت هر یک ز شما خود فقہائید	چون حکم فقیهان نبود جز که به رشوت
چون مال ز یکدیگر بس خود برئید؟	این ظلم به دستوری از بهر چه باید
اندر خور حدند و شما اهل قفائید	از حکم الهی به چنین فعل بد ایشان
کز حیلہ مر ابلیس لعین را وزرائید	ای حیلت‌سازان جهلای علما نام
در وقت شما بند شریعت بگشائید	چون خصم سر کیسه رشوت بگشاید
نه آنچه بگوئید و نه هر چ آن بنمائید	هرگز نکنید و ندهید از حسد و مکر
مانند عصا مانده شب و روز به پائید	اندر طلب حکم و قضا بر در سلطان

Ey Horasan'ın şiir satıcıları, şair iseniz benim bu derin (anlamalı) sözlerimi iyi anlayınız.

Yüce hikmet yerine neyi arıyorsunuz! Niçin hırsla gazel fitnesi ve padişahları methetme sevdasındasınız?

Hikmet, sizin fitratınızla bir (uyumlu) olmadığı için mal tamahı yüzünden sizler beli iki büklüm olanlarsınız!

Su, size doğru gelirse açgözlülükle korkmazsınız. Çünkü siz, develer gibi su ve bitki peşindedesiniz.

Söylediğiniz yalanlarla gönlünüz hoş olur. Ey boş konuşanlar, sizler mi erdemli kimselerdensiniz!

Doğrusunu isterseniz bugünün sözü süsleyen fakihleri gibi sizler de riya ehlisiniz!

Ey talihsiz ümmet! Bu eşeklik ve cehaletten başka şey satmayan gösterişçilere neden böyle fitnesiniz?

Bu akılsızlara ne amaçla ve niçin itaat edersiniz bilmek isterim.

Benim nezdimde bundan daha fazla bir kabahatiniz yok. Siz zararsız olsanız da hata ehlisiniz.

Fakihlerin hükmü rüşvetsiz verilmediği için rüşvetsiz (almasanız da) sizlerden her biri de fakihtir (sayılır).

Buyrukla yapılan bu zulmün sebebi nedir? Nasıl böyle birbirinizin malını gasp ediyorsunuz?

İlahi hükümle onlar bu kötü fiilleriyle hadde (cezaya) layıktır ve sizler boynu vurulanlara layıksınız.

Ey ulema denilen hilekâr cahil kimseler! Hile bakımından lanetli İblis'e yardımcılırsınız.

Eğer düşman rüşvet kesesinin ağzını açarsa o vakit sizler de şeriat bağlarını çözersiniz.

Söylediğiniz ve gösterdiğiniz şeyi kıskançlık ve hileyle yapmayın!

Hüküm ve kaza talebiyle sultanın kapısında asa gibi gece gündüz ayaktasınız! (Hüsrev, 1407, s. 447).

Nâsır, yazdığı kasidelerinden birinde padişahların malına tamah etmediği için şiir söylemediğini ifade eder. O, padişahları övmek için şiir yazmak yerine Hz. Muhammed'i ve Ehl-i Beytini övdüğünü ve bunu hakikat için yaptığını dile getirir. Şair, padişahlarla arasına mesafe koyduğunu, saray şairi olmakla övünen ve padişahlarla iyi geçinen kimselerin kendisinin arkadaşı olamayacağını, kendisinin Sokrates ve Platon gibi hakikatten söz etmesi nedeniyle bu filozoflarla arkadaşlığa layık olduğunu söyler. Şair, devamla kendisinin İsmâilî mezhebin o dönem temsilcisi olan halife Mustansır'a bağlı olduğunu dile getirir:

از گفتن اشعار گنگ و لالم

من جز که به مدح رسول و آتش

به انگشت خرد گوش خود بمالم

با باد نگردم که من نه نالم

مر دیده بدخواه را خیالم

چون طمع بریدم ز مال شاهان

پس مدحت شاهان چرا سگالم؟

گر میل کند سوی هزل گوشم

جز راست نگویم میان خصمان

هنگام عدالت به خار خارد

چون من ز حقایق سخن گشایم
 سقراط و فلاطون سزد عیالم
 ای فخرکننده بدانکه گوئی
 بر درگه سلطان من از رجالم
 امروز تگینم بخواند و فردا
 داده است نوید عطا ینالم
 زان کеш تو خداوند می پسندی
 ننگ است مرا گر بود همالم
 وان چیز که او را همی بجوئی
 بحر است مرا در ضمیر روشن
 بر دشت فصاحت مطیر میغم
 در شعر همی در ازان فتالم
 وانجا که بیاید تموز جاهل
 بر دشت فصاحت مطیر میغم
 رفتم پس دنیا بسی ولیکن
 در باغ بلاغت بزبان شمالم
 گر نیز غرور جهان بخرم
 من خفته و آسوده در ظلام
 ایزد مکنادم دعا اجابت
 افلاک بران داد گوشمالم
 کم شد چو فزون شد شمار سالم
 پس همچو تو گم بوده در ضلام
 معروف چو خورشید بر زوالم
 ایزد مکنادم دعا اجابت
 گشته است مطرز پر مقالم
 مامور خداوند قصر و عصرم
 محمود بدو شد چنین خصالم
 مستصریم ور ازین بگردم
 چون دشمن بی دینش بد فعالم

Şahların malına tamahı kestiğim için şiirler söylemeye suskun ve dilsizim.

Rasûl ve onun ailesinden başkasını (övmeyen) ben, niçin şahları methedeyim?

Kulağım beyhude sözlere meylederse küçük parmağımınla kulağımı tıkayayım.

Düşmanların arasında (bile) haktan gayrısını demem. Rüzgâr ile dönmem çünkü ben kamış değilim.

Benim hayalim adalet vaktinde kötülük isteyenlerin gözü için dikenini kaşır.

Ben hakikatlerden dem vurduğum için Sokrates ve Eflâtûn (Platon) bana arkadaşlığa yaraşır.

Ey “ben sultanın sarayında adamlardanım” diyerek övünen kimse,

*“Bugün beni emir olarak adlandırır, yarın ise müjdelenmiş, başışa ulaşan olarak anacak”
(diyen kişi!)*

Sen onu hükümdar olarak benimsediğin için benim seninle dost olmam utançtır.

Peşinde olduğun o şey, gerçekte benim bıkmış olduğum şeydir.

Benim nurlu kalbimde deniz vardır, şiirde ondan saçarım.

Fesahat ovasında yağmur yağdıran bulut, belagat bahçesinde esen kuzey rüzgârıyım.

Cahil Temmuz'un geldiği o yerde ben gölgede uyuyan ve dinlenen kimseyim.

Çok koştum dünyanın peşinden ancak felek kulağımı büktü.

Yine de dünyanın aldatışını satın alırsam o zaman senin gibi sapkınlıkta kaybolmuşumdur.

O'nun fazlından başka bir şey istersem Allah duamı kabul etmesin!

Allah'a yüzlerce şükür olsun ki yaşımla ilerledikçe açgözlülüğüm azaldı.

Allah Resûlü'nün ve onun ailesinin sevgisi hususunda batış vaktindeki güneş kadar tanırım.

Bak onların methi sayesinde benim hakkımda güzel şeyler söylenmektedir.

Sarayın ve zamanın sahibinin memuruyum. Böylece övülen oldu benim sıfatlarım.

Mustansır'a bağlıyım, eğer bundan dönersem onun dinsiz düşmanları gibi kötülük işleyenlerdenim (Hüsrev, 1407, s. 323-324).

3.2. Gazel Şairlerine Yönelik Tenkitleri

Nâsır'ın şairlere dönük bir başka eleştirisi ise kasidelerinde yer verdikleri gazeller sebebiyledir. Onun yaşadığı dönemde şairler, kasidelerinin içerisinde yer alan tegazzüller/gazellerde çoğunlukla aşk, maşuk, şarap gibi zevk ve sefaya dayalı mazmunları işlemişlerdir. Şiirlerine hikemî ve dinî konuların hakim olduğu bir şair olan Nâsır, bu tarz mazmunlara karşı olumsuz bir tutum sergiler. Dünyanın cefa veren bir yer olduğunu ifade eden şair, gazel türü şiir okuyanlara da seslenir. Nâsır, kendisinin terk ettiği dünyevî zevk u sefanın gazel okuyanlara kalmasını temenni ederek gazel söylemediğini ifade eder:

تو را باد بند و گشاد و عمل

گسستم ز دنیای جافی امل

نجویم غزال و نگویم غزل

غزال و غزل هر دوان مر تو را

Cefakâr dünyadan ümidimi kestim, tutsaklığı da özgürlüğü de işi de senin olsun!

Güzel kadınının, gazelinin her ikisi de sana kalsın! Güzel kadını aramıyorum, gazel söylemiyorum (Hüsrev, 1407, s. 461).

Nâsır, gazel söylememe ve ona karşı olma sebeplerini de ortaya koyar. Ona göre gazel söyleyenler aynı zamanda çalgı aletlerini ve eğlenceyi seven kimselerdir. Onların dünyalık şeylerden söz ettiğini belirten şair, kendisinin Allah'ın dininden söz etmesi sebebiyle, meşrebinin gazel okuyan kimselerle uyuşmadığını, onlarla dost olamayacağını dile getirir:

ای غزل گوی و لہو جوی، ز من دور کہ من	نہ ز اہل غزل و رود و فسوس و لہوم
چو تو از دنیا گوئی و من از دین خدای	تو نہای آن من و نیز نہ من آن نوم
تا ہمی رود و سرود است رفیق و کفوت	بی گمان شو کہ نباشی تو رفیق و کفوم

Ey gazel söyleyen ve eğlence arayan! Ben gazel, rûd, zevk ve eğlence ehli değilim.

Sen dünyadan, ben ise Allah'ın dininden söz ettiğim için sen benden değilsin, ben de senden değilim.

Senin dostun ve yoldaşın rûd ve terane olduğu için sen benim dostum ve yoldaşım olmazsın, emin ol! (Hüsrev, 1407, s. 430).

Nâsır, kendisinin dindar olduğunu söyleyen kimsenin aslında cehalet içerisinde olduğunu ifade eder. Ona göre halkın çoğu, gazeli ve eğlenceyi sevmektedir. Cahil kimseler için gazel beyitleri “ayet” gibi saygı görmektedir:

وانکہ ہمی گوید من زاہدم	جہل خود او را بترین ذلت است
گوش و دل خلق ہمہ زین قبل	زی غزل و مسخرہ و طیبیت است
بیت غزل بر طلب فحش و لہو	بی ہنران را بدل آیت است

Sürekli “ben dindarım” diye söyleyen o kimsenin cehaleti, kendisi için en büyük zillettir.

Halkın hepsinin gözü ve gönlü bundan önce gazelin, maskaralığın ve eğlencenin yanındadır.

Gazel beyti, cahil kimseler için günah ve eğlence bakımından “ayet” hükmündedir (Hüsrev, 1407, s. 267).

Nâsır, bilginin peşinde olan kimseler ile cahil kimseler arasında bir karşılaştırma yapar. O, bilge kişinin güzel sözlerle mutlu olduğunu, cahil kimsenin ise gazel ve şarkı ile mutlu olduğunu ifade eder:

دانا بہ سخنہای خوش و خوب شود شاد	نادان بہ سرود و غزل و مطرب و قوال

Bilge hoş ve iyi sözlerle, cahil ise şarkı, gazel, çalgı ve lakırdılarla mutlu olur (Hüsrev, 1407, s. 255).

Şair, gazel ve şaraba tutkun olan kimselere verdiği öğütlerin fayda sağlamadığını, onların bile isteye böyle bir hayat tarzını benimsediklerini ifade eder. O, gazel ve şarabın ancak serseri kimselere faydalı olacağını belirtir.

ای به خطاها بصیر و جلد و ملی
نایدت از کار خویش، خود خجلی
هیچ نیابی مرا ز پند و قران
وز غزل و می به طبع در بشلی
حاصل ناید به جسم و جان تو در
از غزل و می مگر که مفتعلی

Ey hataların farkında, şaşkın ve güçlü kimse, kendi işinden ötürü utanmıyorsun!

Benden ve Kur'an'dan öğüt almıyorsun ve benliğine gazel ve şaraba tutunmuşsun.

Serseri değil isen gazel ve şarap bedenine ve ruhuna bir fayda sağlamaz (Hüsrev, 1407, s. 286).

Nâsır, gazeli muhtevası açısından da değerlendirir. Şair, gazel söyleyen kimseye seslenerek, uğruna gazel söylediği güzelin onu terk etmesine rağmen, kendisinin hala onun ardı sıra gittiğini ifade eder. Zahiri güzelliğin geçici olduğunu belirten şair, gazel söyleyen kimseye yanlışlık içerisinde olduğunu söyler:

آنکه برو گفته‌ای سرود و غزل
از تو گسست و تو زو نمی‌گسلی
او چو فرو هشت زیر پای تو را
چونکه تو او را ز دل برون نهلی؟
سنگ تو از گشت چرخ گشت چو گل
کی نگرد سوی تو کنون چگلی؟
تا که چو گل بر بدیدت آن چگلی
هیچ نبودش گمان که تو ز گلی
تازه گلی به درخت و لیک فلک
زو همه بر بود تازگی و گلی
بر خللی سخت، هیچ خشم مگیر
از من اگر گفتت که بر خللی

Onun yanında terane ve gazel söylediğin kimse, senden uzaklaştı ama sen ondan uzaklaşmıyorsun.

O, seni nasıl da ayakları altına aldı. Sen hala nasıl olur da onu kalbinden çıkarmıyorsun?

Senin (sabır) taşın feleğin dönmesiyle çamur oldu. Güzel sana hala nasıl geri dönmedi?

O gül gibi Çigilli (güzel) senin karşına çıkıncaya dek, senin çamurdan olduğunu hiç sanmıyordu.

Dalında taze gül idi ancak felek tazeliğini de güzelliğini de ondan aldı.

Tamamen yanlışlık içerisinde! Sana yanlışlık içerisinde diyorsam bana hiç kızma!
(Hüsrev, 1407, s. 286-287).

Şair, güzelliği geçici olan bir kadın uğruna kendisini harap eden muhatabına seslenir ve geçici bir heves uğruna Kur'an'dan ve tespihten yüz çevirmemesi gerektiğini, böyle yapmamasının acizlik olduğunu belirtir:

چون سپس بربط و می و غزلی؟	مصحف و تسبیح را سپس چه نهی
ای به خطاها بصیر و جلد و ملی؟	عاجز چونی ز خیر و حق و صواب

Mushaftı (Kur'an'ı) ve (Allah'ı) tesbihi niçin bırakıyorsun, berbat, mey ve gazel için mi?

Ey hataların farkında, şaşkın ve güçlü kimse, hayırdan, haktan ve iyilikten böyle aciz misin?
(Hüsrev, 1407, s. 287).

SONUÇ

Nâsır-ı Hüsrev'in şiire yüklediği anlam, onun mana dünyasıyla uyum içerisinde. Onun için şiir, ulvi hakikatlerin aktarılmasında önemli bir rol ifa etmelidir. Şair, ilim ve hikmetten söz ettiği pek çok yerde kendi şiirinden söz eder. Şairin anlattıklarından onun şiiri yüce bir gayeye ulaşmak için vesile olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Şiirlerinde İsmâîlî mezhebinin bir davetçisi olduğunu da sıklıkla hatırlatan şairin, şiiri için "hüccetin şiiri" kavramını sıklıkla kullanması, onun şiirinin bir yönüyle İsmâîlî davetin bir yansıması olduğunu göstermesi bakımından önem arz eder.

Divanında pek çok şairi de anan Nâsır, şiir kabiliyeti bakımından çok kez onları metheder. Şair, onları methettiği pek çok yerde kendisinin şiirinin güzellik bakımından onların şiirinden geri kalmadığını da vurgular. Onun şiir kabiliyeti bakımından övdüğü şairleri zaman zaman yermesi, şairlerin şiir kabiliyetlerini takdir etmesiyle birlikte onların şiirlerinde işlediği konular arasında bir ayrıştırmaya gittiğini gösterir. Şairin bu tutumu, özellikle saray şairleri söz konusu olduğu zaman belirgin bir şekilde görülür. Şair, şiir yeteneği bakımından onları övse de şiiri icra ediş amaçları bakımından onları itham eder. Nâsır'ın saray şairlerini tenkit ettiği şiirinde onlar için "*Horasan'ın şiir satıcısı*" kavramını özellikle kullanması, şairin Horasan bölgesinin İsmâîlî davetçisi olduğu gerçeği ile birlikte değerlendirildiğinde onun saray şairlerine dönük muhalif yaklaşımında, üstlendiği dailik vazifesinin payının olduğunu belirtmek doğru olacaktır.

Şairin gazel söyleyen kimselere yönelik yaklaşımında siyasal bir tutumdan ziyade bireysel dindarlığın izleri görülür. Nitekim şairin gazel şiirinden söz ettiği pek çok yerde muhatabına nasihat etmesi; geçici olan hayatın aldaticı zevk ve eğlencesi yerine hayatın anlamı olan hakikatin

peşinde olması gerektiğini tavsiye etmesi, gazel şiirine karşı olmasının gerekçelerini gözler önüne sermektedir.

KAYNAKÇA

- Atalay, Mehmet. (2012). “Unsurî”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XLII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Azamat, Nihat. (2006). “Nâsır-ı Hüsrev”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Elmalı, Hüseyin. (1997). “Hassân b. Sâbit”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XVI, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Elmalı, Hüseyin. (2011). “Kaside”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXIV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Er, Rahmi. (2008). “Rü’be b. Accâc”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Gulâmrızâyî, Muhammed. (1387hş.). *Sî Kasîde-i Nâsır-ı Hüsrev*, Tahran, Çâp-ı Dîbâ.
- İpekten, Haluk. (1996). “Gazel” *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XIII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Nâsır-ı Hüsrev-i Kubâdiyânî. (1407hş.). *Divan-ı Eş‘ar-ı Hakîm Nâsır-ı Hüsrev-i Kubâdiyânî*, tsh. Muctebâ Mînovi, Mehdî Muhakkik, Tahran, İntişârât-ı Danişgâh-ı Tahrân.
- Örs, Derya. (2010). “Fars Edebiyatı”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXIX, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öz, Mustafa, eş-Şak‘a, Mustafa Muhammed. (2001). “İsmâiliyye”, *Diyanet Ansiklopedisi*, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Öztürk, Mürsel. (2008). “Rûdekî”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXXV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şemîsa, Sîrûs. (1394hş.). *Sebķşinâsî-i Şi‘r*, Tahran, Neşr-i Mitrâ.
- Tüccar, Zülfikar. (1993). “Cerîr b. Atıyye”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt VII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Tüccar, Zülfikar. (1992). “Buhtür”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt VI, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Üzüm, İlyas. (1998). “Hüccet”, *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XVIII, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Vanlıoğlu, Mehmet. (2001). “Kaside, Fars Edebiyatı” *Diyanet Ansiklopedisi*, Cilt XXIV, İstanbul, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Zerrînkûb, Abdülhuseyn. (1371hş.). *Seyrî Der Şi‘r-i Fârsî*, (Basım yeri yok), İntişârât-ı İlmî.

EXPANDED SUMMARY

Persian poetry has been influenced by Arabic literature in terms of poetry types. Many types of poetry such as ode, mathnawi, ghazal, stanza, robai have passed from Arabic literature to Persian literature. However, among these genres, the most prominent type of poetry in early Persian literature was the ode. The poets who wrote the ode were supported by the sultan and the emirs in the early Samanid and Ghaznavid periods. Therefore, in this period, the subject of the odes was the praise attributed to the statesmen. Yet, over time, the subject of the odes began to change. In addition to the praises, the poets have started to deal with historical, scientific and religious subjects in their odes. Moreover, some poets preferred to deal with intellectual issues rather than praising the sultans in their odes.

Naser Khosrow is one of the poets who deal with religious and scientific subjects in his poems. Naser Khosrow, who was in charge of the Ghaznavid and Seljuk palaces in the early days, was influenced by the Ismaili sect in Egypt, which was one of his stops during a long journey, where the Fatimids were dominant, and he chose this sect. As a result of this, Naser Khosrow returned to the Khorasan region and wrote a divan where his poems were collected in addition to his prose works. Naser Khosrow also included his own understanding of poetry in his divan. The poet, who touched on the content of his poems as well as the poetic feature, clearly stated that his poem contains science and wisdom. Naser Khosrow also mentioned Arab and Persian poets before and after him in his divan. In these mentions, he compared his ability to write poetry with them and made laudatory expressions for the poets he mentioned many times. However, in some places where he mentioned these poets, he also used negative sentences. The main reason why he used negative expressions about these poets was not related to their poetic talent, but because they praised the ruler and other civil servants in the palace.

Among the poets mentioned negatively by Naser Khosrow, there is also ghazal poetry. As it is known, among the subjects covered in the ghazal, there are worldly subjects such as lover, loved one, wine and entertainment. Naser Khosrow, a poet who revealed a religious personality in his own understanding, displayed a negative attitude towards ghazal-type poems.

In this study, first of all, Naser Khosrow's understanding of poetry will be examined and his understanding of poet and poetry will be tried to be revealed. In addition, it will be tried to reveal how he looked at the understanding of poetry in his period and the palace poetry. It will also be tried to examine how his being an Ismaili inviter is reflected in his poetry.